

SOCIOLOGIA MEDICALA

Alina Ferdohleb
Dr. în șt. medicale, conf. univ.

Apariția sociologiei. Obiectul și problematica sociologiei.

2

- ▶ August Comte este creditat drept inventatorul termenului de sociologie, el folosind pentru prima oară acest termen în 1838, în cea de-a 47-a lecție din volumul IV. Inițial, el folosea termenul de fizică socială pentru noua știință
- ▶ Etimologia termenului este hibridă, provenind de la cuvântul latinesc „socio” (social) și de la cel grec „logos” (știință), sociologia fiind definită de către cea mai mare parte a cercetătorilor drept studiul științific al vieții sociale a oamenilor“.
- ▶ Unii cercetători consideră că sociologia își găsește originile în scrierile filosofice ale lui *Platon* și *Aristotel*. De asemenea s-a considerat că sociologia a apărut ca știință în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, întemeietorii săi fiind considerați *Auguste Comte*, *Emile Durkheim*, *Gustave Tarde* și *H. Spencer*. O altă orientare consideră sociologia drept rezultat al puseului empirist din științele sociale americane în perioada postbelică, în timp ce, în fine, un alt punct de vedere propune o sociologie încă neconstituită ca știință de sine stătătoare.

Cea mai mare parte a istoricilor acestei discipline au căzut de acord asupra celui de-al doilea punct de vedere, conform căruia sociologia s-a născut în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, ca o necesitate impusă de dezvoltarea societății industriale moderne și de problemele socio-umane induse de aceasta.

Aparitia sociologiei

Condiții socio-structurale și epistemologice

Sociologia a apărut în contextul dezvoltării impetuoase a gândirii umane și totodată a studiilor sociale impuse de revoluția industrială și de afirmarea societății capitaliste în secolul al XIX-lea.

Modificarea relațiilor sociale și economice, necesitatea elaborării unor teorii privind folosirea resurselor umane în economia capitalistă pentru obținerea unui maxim de randament au condus la apariția sociologiei ca știință ce avea drept obiective majore organizarea pe baze raționale a vieții sociale și soluționarea disfuncționalităților sociale.

Dezvoltarea spectaculoasă a științelor naturii în aceeași perioadă a creat și condițiile epistemologice ale apariției **sociologiei** ca știință de sine stătătoare. Înainte de acest moment în filosofia socială au mai fost efectuate studii asupra societății, dar într-o modalitate deductiv – speculativă, care propunea modele de indivizi, fenomene sociale și societate în ansamblu, modele bazate pe anumite norme deduse a priori, speculativ, din rațiune.

Noul model științific propus aducea o perspectivă nouă, constatativă, descriptivă și explicativă cu privire la om și societate. Obiectivul noii științe erau definirea a ceea ce sunt omul și societatea și nu a ceea ce trebuie să fie. Conform acestei noi orientări, fenomenele și procesele sociale trebuie tratate ca fapte, adică descrise, consemnate și explicate cauzal.

Sociologia a aplicat astfel în studiul socialului metodele propuse de științele naturii, programul lui **August Comte** stabilind drept sarcina fundamentală a sociologiei studiul pozitiv al faptelor sociale și evidențierea pe această cale a legilor fundamentale proprii vieții sociale.

Emile Durkheim va fi în schimb cel care va formula regulile și principiile metodologice ale sociologiei, realizând în același timp și cercetări efective în care a aplicat metoda elaborată.

Inițiatorii sociologiei ca știință (1)

7

Emile Durkheim (1858 – 1917) - născut la Epinal, își face studiile la Paris, după care activează ca profesor la Bordeaux și la Sorbona. În 1894 publică „Les regles de la methode sociologique“, iar în 1897, „Le suicide“. Din punctul său de vedere, sociologia trebuie să îndeplinească două condiții pentru a se constitui ca știință:

- să își definească obiectul propriu de cercetare: faptele sociale deosebite de obiectul altor științe.
- faptele sociale trebuie observate și explicate cu aceeași rigurozitate metodologică.

Cea dintâi problemă care se pune sociologului este de a defini faptul social, în acest sens trebuind să aibă două caracteristici: să fie exterior individului și să se impună individului cu o forță coercitivă.

După definire și clasificare, faptele sociale trebuie supuse metodei de cercetare, prima regulă fiind aceea de a considera faptele drept lucruri, pentru a deveni obiectivi în studiu, eliminând subiectivismul caracteristic gândirii speculative, psihologismului și ideologismului.

Explicația faptului social trebuie să fie de ordin cauzal, această cauză fiind tot din mediul social și nu din cel psihologic sau biologic, iar funcția pe care o îndeplinește trebuie să fie tot din mediul vieții sociale.

O altă necesitate pe care metoda o impune este cercetarea din punct de vedere statistic a faptelor sociale, precum și stabilirea de corelații între diversele tipuri de fapte sociale. El va aplica aceste reguli în celebrul studiu asupra suicidului, „Le Suicide“.

Inițiatorii sociologiei (2)

Max Weber (1864 – 1920) născut la Erfurt, face studii de drept, economie, istorie și filosofie, după care activează ca profesor la Freiburg, Heidelberg și Munchen.

În lucrările sale abordează trei teme majore:

- ▶ natura dominației
- ▶ caracteristicile raționalității
- ▶ raporturile dintre idei și interesele materiale (ideile religioase și activitatea economică).

Inițiatorii sociologiei (3)

10

Talcott Parsons (1902 – 1979) - născut în Colorado Springs, urmează cursurile unor prestigioase universități americane și europene, după care va activa ca profesor la Universitatea Harvard. Este principalul reprezentant al structuralismului funcționalist din sociologia americană, în viziunea sa, sistemul social constând dintr-o pluralitate de actori individuali incluși într-un proces de interacțiune și motivați de obținerea unor satisfacții optime. El a introdus și conceptele de rol și status social, statusul reprezentând poziția individului în cadrul sistemului social, în timp ce rolul definește latura dinamică a acestuia, activarea sa în viața socială. Astfel, acțiunea umană este modelată de norme, valori și simboluri sociale care delimitează comportamentul adecvat și permis al actorilor implicați în viața socială.

Conform lui Parsons, sistemul social se confruntă cu nevoia de integrare socială a indivizilor și menținerea echilibrului funcțional, în acest scop reliefând patru funcții: funcția de integrare, de adaptare, de atingere a scopului și de păstrare a structurilor sociale și atenuare a tensiunilor. Echilibrul funcțional poate fi păstrat prin socializarea valorilor și prin controlul social asupra indivizilor.

Sociologiile de ramură

Sociologia își are prin definiție direcționate acțiunile către viața socială a oamenilor, studiind formele de viață colectivă, normele, valorile, instituțiile, tradițiile și modurile de comportament, geneza acestora, precum și modul în care acestea influențează indivizii și existența lor socială. Sociologia studiază astfel manifestări sociale de tipologii diferite (economice, politice, religioase, juridice, etice, filosofice, științifice), tratate separat, dar raportate prin conexiunile dintre ele la realitatea socială.

Sociologia a manifestat deschidere față de alte discipline sociale, dar deosebindu-se de acestea prin modalitatea de tratare a faptelor și proceselor, integrându-le în ansamblul vieții sociale. Structura și dinamica vieții sociale, obiectul de studiu al sociologiei, cuprind un domeniu de probleme extrem de vast, fapt ce a condus la apariția sociologiilor de ramură, cu caracter aplicativ și explicativ, numărul crescând în mod impresionant.

după **Jan Szczepanski (1970)**

în sociologia - următoarele subramuri:

1) Sociologii care studiază instituții sociale:

- ▶ sociologia politică
- ▶ sociologia dreptului
- ▶ sociologia educației
- ▶ sociologia religiei
- ▶ sociologia comparativă a instituțiilor sociale
- ▶ sociologia economică
- ▶ sociologia militară
- ▶ sociologia familiei
- ▶ sociologia artei
- ▶ sociologia științei
- ▶ sociologia medicinei
- ▶ Sociologii care studiază tipuri de colectivități:
- ▶ sociologia structurii sociale
- ▶ sociologia claselor sociale
- ▶ sociologia
- consensului și a conflictului social
- ▶ sociologia grupurilor mici
- ▶ sociologia urbană
- ▶ sociologia rurală
- ▶ sociologia profesiilor
- ▶ sociologia organizațiilor
- ▶ sociologia grupurilor etnice
- ▶ sociologia tineretului
- ▶ sociologia profesiilor

2) Sociologii care studiază fenomene și procese sociale:

13

- ▶ sociologia comportamentului demografic
- ▶ sociologia diferențierii și stratificării sociale
- ▶ sociologia comportamentului deviant
- ▶ sociologia mass - media
- ▶ sociologia cunoașterii
- ▶ sociologia informației
- ▶ sociologia timpului liber
- ▶ sociologia clinică
- ▶ sociologia controlului social
- ▶ sociologia revoluției.

Sociologiile de ramură sunt dublate și de discipline particulare referitoare la aceleași subsisteme, concentrate pe logica particulară a domeniului respectiv, realizându-se astfel o utilă complementaritate.

- ▶ Prin dezvoltarea deosebită a sociologiei în perioada interbelică, demersurile sale teoretice s-au înscris în cerințele științei:
- ▶ universalism
- ▶ scepticism sistematic
- ▶ caracter dezinteresat
- ▶ atitudine impersonală
- ▶ integritate

Conform Codului deontologic al sociologilor britanici, există următoarele norme:

- integritatea profesională, care presupune
- garantarea respectului intereselor specifice persoanelor afectate de cercetarea sociologică
- prezentarea rezultatelor cercetării cu maximă rigoare și sinceritate
- obligația de a-și recunoaște limitele competenței profesionale
- apărarea reputației disciplinei pe care o ilustrează, în relațiile cu mass – media
- convingerea întemeiată că cercetarea întreprinsă este valoroasă din punct de vedere științific și social
- utilizarea metodelor și tehnicilor de cercetare adecvate

Relații și responsabilități față de participanții la cercetare, conform cărora sociologii trebuie:

- să fie convinși că studiul întreprins este necesar pentru progresul cercetării sociologice și pentru bunăstarea oamenilor
- să dovedească responsabilitate pentru modul de utilizare a rezultatelor cercetării
- să evite acțiunile prin care poate afecta colegii și totodată prestigiul sociologiei ca știință
- să se asigure că bunăstarea fizică, psihică și socială a subiecților nu este afectată în mod negativ de cercetarea sociologică
- să stabilească un echilibru optim între interese opuse

- să stabilească relații de încredere și să obțină consimțământul favorabil investigației sociologice
- să explice clar obiectivele cercetării sociologice și sursele de finanțare a cercetării, scopul și modalitățile de valorificare a rezultatelor cercetării
- să explice gradul de anonimitate și confidențialitate, dreptul lor de a refuza înregistrarea datelor personale pe suport audio – video
- să anticipeze și să evite efectele nefavorabile ale cercetării asupra participanților la cercetarea sociologică
- să reducă la minimum neplăcerile provocate de cercetarea participanților, mai ales asupra persoanelor vulnerabile
- să nu violeze regula consimțământului informat, în cazul cercetărilor

- anonimitatea, intimitatea și confidențialitatea care presupune
- respectarea anonimitatea și intimității subiecților
- să păstreze confidențiale informațiile privitoare la viața personală a participanților la cercetare
- să-și ia măsuri pentru păstrarea în deplină siguranță a informațiilor confidențiale furnizate de participanții la cercetare
- să se asigure că regula garantării confidențialității și anonimității este respectată și de către ceilalți sociologi angrenați în cercetări
- să își respecte angajamentul de garantare a confidențialității și anonimității, inclusiv în fața presiunilor sistemului juridic.

Sociologia medicală

(subramură importantă a sociologiei)

19

Apariția **sociologiei medicale** se bazează atât pe pluridimensionalitatea fenomenului „sănătate“, cât și pe ambiția sociologiei care se drește, în conformitate cu dezideratele enunțate de întemeietorii săi, o știință a „bunăstării“ și a „libertății“ umane.

Sociologia medicală a debutat practic odată cu publicarea lucrării „Le suicide. Etude de sociologie“ (1897) a lui **Durkheim**, în care el distinge două tipuri de solidaritate: mecanică și organică.

Solidaritatea mecanică este, ca formă de integrare socială caracteristică societăților primitive, definite de o minimă diviziune a muncii, omogenitate a rolurilor sociale, experiențe de viață comună și o conștiință colectivă puternică.

Primele teorii de **sociologie medicală** au apărut în anii '50 fiind elaborate de cercetători celebri precum **Parsons, Merton, Kendall**. Ei au abordat din perspectivă sociologică aspecte ale instituțiilor de îngrijire a sănătății, ale rolurilor profesionale, organizarea instituțiilor de învățământ medical, au definit conceptele de boală și sănătate și au precizat și principalele drepturi și obligații ale statusurilor și rolurilor de pacient și medic.

Sociologia medicală are drept obiect de studiu fundamentele sociale ale sănătății și îmbolnăvirii, interdependența dintre factorii sociali și starea de sănătate sau de boală a populației, precum și incidența stării de sănătate sau de boală asupra vieții sociale a indivizilor și a grupurilor umane.

- ▶ **Sociologia medicinei** – studiază factori precum structura organizatorică, relațiile dintre roluri, sistemul de valori, ritualurile și funcțiile medicinei ca un sistem de conduite (R. Strauss, 1955)
- ▶ **Sociologia în medicină** – integrează conceptele, principiile și cercetările sociologice în medicină, inclusiv educația sociologică a studenților mediciniști, studiul comportamentului sanitar și al epidemiologiei sociale, studiul proceselor de dezvoltare ale unei boli sau ale factorilor care influențează atitudinea pacienților față de boală (R. Strauss, 1972)
- ▶ **Sociologia sănătății** – studiul particular al aspectelor economico-sociale ale sănătății, ale locului sistemului sanitar în societate și raporturile dintre diferitele politici sanitare (Steudler, 1972)

PARTICULARITATI -1

22

- ▶ distribuirea bolilor în societate, în funcție de sistemul social, mediul familial, religie, sex, clase sociale, profesie.
- ▶ factorii sociali și culturali legați de natura și gravitatea bolii
- ▶ tipul de tratament adoptat
- ▶ elementele sociale care intervin în procesul terapeutic
- ▶ etiologia socială și ecologia bolii
- ▶ comportamentele sociale ale terapiei și readaptării
- ▶ medicina ca instituție socială
- ▶ sociologia învățământului social

- ▶ studiul variabilelor culturale ale manifestării sănătății și bolii
- ▶ relațiile medicale și sociale în grupurile mici
- ▶ bazele economice ale serviciilor medicale
- ▶ influența industriilor medicale asupra stării de sănătate a populației
- ▶ conexiunea dintre structura socială și boală
- ▶ influența factorilor economico-sociali asupra stării de sănătate și răspunsul societății la sănătate și îmbolnăvire

FACTORII CE AU FACILITAT DEZVOLTAREA (1)

- ▶ evoluția practicii medicale
- ▶ transformarea instituțiilor de îngrijire a sănătății
- ▶ creșterea prețului sănătății și introducerea sistemelor de asigurare a sănătății

FACTORII CE AU FACILITAT DEZVOLTAREA (2)

- ▶ organizarea studiilor de medicină
- ▶ modificarea tabloului morbidității
- ▶ implicarea guvernamentală sporită în domeniul sănătății și apariția surselor de finanțare pentru cercetarea sociologică a sistemelor sanitare.

Obiectivul medical

Sociologia medicală informează asupra proceselor sociale care interferează cu echilibrul fizic sau mental al indivizilor, aducându-se aportul la realizarea studiilor de epidemiologie socială, la studiul concepțiilor despre sănătate, și al comportamentului sanitar, în organizarea activității sanitare și elaborarea politicii sanitare.

Obiectivul economic

Sociologia medicală efectuează cercetări asupra costurilor îngrijirii medicale, consumul de medicamente, cheltuielile individuale și de la buget referitoare la sănătate, oferind cunoștințe utile asupra comportamentelor sociale care influențează producerea și consumul prestației sanitare.

Obiectivul sociologic

Analizând problemele de sănătate, sociologia medicală vizează cunoașterea societății, domeniul medical reflectând în mod specific comportamentul individual și al grupurilor sociale. Studiind raportul sănătate – boală – societate, sociologia medicală încearcă să dezvăluie acest loc particular al vieții sociale.

PROBLEMATICA SOCIOLOGIEI MEDICALE

- ❑ conceptele sociologice de sănătate și boală
- ❑ schimbarea socială și dinamica timpurilor de morbiditate
- ❑ cauze sociale ale îmbolnăvirilor
- ❑ comportamentul bolnavului în spital și în societate
- ❑ relațiile dintre medic și pacient
- ❑ spitalul și pacienții
- ❑ moartea și starea de muribund
- ❑ comunicarea în practica medicală
- ❑ inegalitatea accesului la serviciile sanitare

PROBLEMATICA SOCIOLOGIEI MEDICALE (2)

- ❑ etnicitate, sănătate, asistență medicală
- ❑ familia și îmbolnăvirea
- ❑ femeile ca paciente și asistente ale bolnavilor
- ❑ persoanele în vârstă și sănătatea
- ❑ medicina și controlul social
- ❑ devianță, etichetare și stigmat social
- ❑ sistemul sanitar național în perspectivă internațională
(comparativă)
- ❑ profesiile medicale și rolul lor în domeniul apărării și promovării sănătății publice
- ❑ măsurarea stării de sănătate
- ❑ evaluarea asistenței medicale

Curențe în evoluția sociologiei medicale

Noțiuni:

32

- Paradigma funcționalistă
- Paradigma conflictualistă
- Paradigma interacționistă
- Paradigma pozitivistă
- Paradigma interpretativă

În sociologia medicală actuală există trei curente majore, ilustrate prin trei perspective teoretico-metodologice. Astfel, concepțiile cu privire la locul și rolul sănătății, bolii și al sistemului medical în cadrul social diferă în funcție de perspectiva adoptată.

Perspectiva (paradigma) funcționalistă – i-a avut ca reprezentanți de marcă pe Durkheim, Weber, Parsons și Merton, care susțineau că sănătatea este esențială pentru perpetuarea speciei umane și viața socială organizată. Pentru a funcționa în parametri optimi, societatea trebuie să asigure existența unor persoane productive care să efectueze sarcinile vitale. În caz contrar, se produc disfuncționalități în ceea ce privește bunul mers al vieții sociale, al bunăstării populației, precum și al alocării de resurse în sectoarele neproductive. Conform funcționaliștilor, instituțiile medicale își au rolul bine definit de a diagnostica, a trata și a încerca să vindece o afecțiune, de asemenea trebuie să prevină apariția bolii folosind programele de asistență primară și să activeze în cercetarea științifică în scopul eficientizării actului medical. Totodată ele devin și instituții de control social, prin abilitatea de a defini comportamentele umane drept normale ori deviante.

Perspectiva (paradigma) conflictualistă – între susținătorii săi se numără Marx, Mills, Waitzkin și Therborn și pornește de la presupoziția că serviciile de îngrijire medicală nu sunt accesibile pentru toți membrii societății, fără discriminare. Astfel, serviciile de sănătate sunt condiționate și de capacitatea financiară a individului, existând și aici o stratificare socială generatoare de inechități. Ei acuză rețelele private de instituții medicale, orientate spre profit, pentru faptul că nu acordă îngrijiri și celor de nu își pot permite financiar aceste servicii. Totodată, clinicile private sunt acuzate și de faptul că nu acordă atenție învățământului medical, susținut din bani publici în spitalele universitare, cheltuielile acestora din urmă fiind mai mari cu 30%, față de cele ale unui spital obișnuit.

Perspectiva (paradigma) interacționistă – promovată de Mead, Cole, Goffman, Schutz și Garfinkel, pretinde că boala este o etichetă atribuită unei afecțiuni. Astfel, definiția bolii este negociată, validată prin confirmare sau infirmare sa de către alte persoane în procesul interacțiunii sociale simbolice. Prin larga lor răspândire, unele afecțiuni nu sunt considerate anormale, iar în alte cazuri, medicii consideră anumite afecțiuni drept boli, deși există puține argumente în ceea ce privește existența unor cauze biologice certe și totodată a unui tratament adecvat. Din perspectiva interacționistă, comportamentele sau reglementările sociale îi îndeamnă pe oameni să se conformeze normelor sociale, să gândească, să acționeze și să perceapă lucrurile în modalități acceptabile în cadrul unei culturi. Un rol important în cadrul acestei perspective îl joacă și teoria sociologică a etichetării, a rolului reacțiilor sociale față de devianță. Adepții acestei teorii susțin că nu actul sau comportamentul unei persoane este deviant, ci devianța este determinată de reacția socială la devianță.

În ceea ce privește metodologia sociologică se disting două paradigme dominante în sociologia medicală:

- **Perspectiva (paradigma) pozitivistă**
- **Perspectiva (paradigma) interpretativă**

Perspectiva (paradigma) pozitivistă propune o metodologie bazată pe modelul științelor naturii, în care sursele fundamentale ale cunoașterii sunt inducția teoretică sau testarea teoriilor prin intermediul experienței. Există astfel o distincție clară între judecățile de constatare și judecățile de valoare. Astfel, faptele sociale sunt explicate prin alte fapte sociale, iar cunoașterea socială trebuie să asigure obiectivitatea discursului sociologic, evitând explicațiile axiologice și bazându-se pe legi și generalizări empirice. În sociologia medicală, pozitivii au studiat influența variabilelor sociale asupra originii bolii.

Perspectiva (paradigma) interpretativă are la bază scrierile lui Max Weber, punând accentul pe specificul subiectiv, ireductibil al faptelor sociale și conducând la necesitatea concentrării asupra analizării semnificațiilor vehiculate de actorii sociali în interacțiunile sociale. Se pune astfel accent pe distincția dintre studiul naturii și studiul culturii, în sociologia medicală avându-se în vedere distincția dintre fenomenul biofizic al bolii (disease) și fenomenul social al îmbolnăvirii (illness). În timp ce boala apare independent de natura umană, fiind studiată de știința bio-medicală, analizarea reacției la boală a grupurilor sociale și trăirii în plan psihic a stării de boală aparțin psihologiei sociale și sociologiei. Astfel, se insistă asupra etichetării bolii și a bolnavului și asupra caracterului stigmatizant al acestei etichetări.

În rândul sociologilor medicali, părerile sunt împărțite, existând fie adepți ai uneia dintre cele două paradigme, fie neutri care consideră ca ambele perspective au valoarea lor explicativă, pentru diferite probleme. De asemenea, au existat și voci care au promovat integrarea lor în folosul științei, ele neexcluzându-se reciproc.

Bibliografie

- ▶ <https://ru.scribd.com/doc/31431578/SOCIOLOGIE-MEDICALA>
- ▶ https://www.academia.edu/24076862/Sociologie_Medical%C4%83
- ▶ <http://www.scribub.com/sociologie/Sociologia-medicala-Subramura-22882.php>
- ▶ <https://biblioteca.regielive.ro/cursuri/medicina/sociologie-medicala-sociologie-2353.html>
- ▶ <http://www.umfcv.ro/medicina,sociologie-medicala>